

Прегледни рад

УДК: 323.28:327.88(581)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7643070>

Примљено: 27. август 2022.

Ревизија: 11. септембар 2022.

Прихваћено: 15. септембар 2022.

Хатиџа А. БЕРИША*
Јелена Д. Шулеић

Универзитет одбране, Школа националне одбране, Београд

КОРЕНИ ТЕРОРИЗМА НА ПРОСТОРУ АВГАНИСТАНА

Сажетак

Проблемско проучавање тероризма показује да терористичке организације које за мете имају само цивиле, готово увек не постижу своје крајње циљеве. Док супротно томе, групе чије су мете војник или цивили имају веће шансе за успех. Углавном, терористичким организацијама директно није мета односно циљ држава. Када терористичке организације своју стратегију преусмеравају са чисто терористичких акт на конфронтацију против циљане државе, већ је претпоставка да тако тероризам мења форму у грађански рат. Типичан пример за то је када терористичке групације за циљ имају конфронтацију са државом па самим тим и активно учешће у грађанском рату. Немогућност државе да се супростави терористичким и побуњеничким структурама, као ни извозницима тероризма на глобалном нивоу, је свакако проузроковао одговор САД и партнера који су требали да доносу и стабилност у Авганистани и региону. У раду указујемо на корене настанка тероризма на простору Авганистана, носиоце, циљеве, као и на могућност организације у деловању у неком даљем временском периоду.

* E-mail: hatidza.berisa@mod.gov.rs, <https://orcid.org/0000-0002-9432-5273>

УВОД

У мноштву различитих дефиниција, под тероризмом у најопштијем смислу се подразумева употреба или претња радњом која: укључује озбиљно насиље над неком особом, озбиљну штету на имовини, угрожава живот особе (осим особе која чини дело), ствара озбиљан ризик за здравље или сигурност јавности или дела јавности, или је дизајниран озбиљно да омета или озбиљно да поремети електронски систем. Употреба или претња таквим поступцима морају бити осмишљени да утиче на владу или међународну владину организацију или да застраши јавност или део јавности, и морају се предузети у сврху унапређења политичких, религијских, расних или идеолошких разлога (Home Office, 2021). Сама дефиниција тероризма се наравно мењала током времена па тако тероризам има безброј дефиниција, али нема опште сагласности око суштине тог појма, нити постоји једна општеприхваћена дефиниција.

На подручју Авганистана су успостављене многе терористичке групе – организације које су тако окарактерисане због свог начина регрутовања припадника и деловања према становништву на територији али и према снагама безбедности како страним тако и домаћим. Организације које су најпознатије и које имају највећи удео у извођењу терористичких напада у Авганистану и ван територије Авганистана су талибани, Хакани мрежа, Ал-Каида, Исламска држава (<https://charityandsecurity.org/country/afghanistan>), итд.

Сви ратни сукоби, укључујући и побуну, почињу идејом. Та политичка идеја може бити визија освајања и анексије, ослобађање од тираније, стране окупације или колонијалне владавине (Zirojević & Marković, 2020, p. 175). Свакако да се може посматрати и као одбрана угрожавања културе или „древних слобода“, жеља за ширењем идеологије, верских уверења, економских интереса или снова о „судбини“ и стицању „правог места под сунцем“. Идеја је сврха, централни циљ или жељени резултат рата. То је

обједињујућа карактеристика свих акција које се дешавају током сукоба. У свом делу „О рату“, Карл фон Клаузевиц је у великој мери објаснио да је природа било каквог рата на дну политичке природе. Познато је и често цитирано његово запажање: „... рат није само акт политике, већ истински политички инструмент, наставак политичког односа, који се наставља другим средствима“ (Клаузевиц, 1951, р. 82). У једној реченици се указује на неизбежну чињеницу да се сваки облик сукоба, од нуклеарног холокауста на једном крају спектра до племенских побуњеника на другој, бори да оствари неки политички циљ.¹

НОСИОЦИ ТЕРОРИЗМА

Организовање и функционисање сваке организације, па и терористичке или побуњеничке, засновано је на потреби да се одреде главни носиоци, који су препознатљиви по извођењу својих активности. Простор Авганистана као и у много других случајева није пружио одговор ко је главни носиоц побуњеничких активности из који су се генерисале терористичке активности како у самој држави тако и ширем региона али и на глобалном нивоу. Због тога је у случају Авганистана, јако тешко повући јасну линију припадности побуњеницима, герилском покрету или терористичким организацијама. Не мало пута је доказано да су припадници побуњеничких групација уједно и припадници терористичких организација. Нема строго правило да исти побуњеници уједно припадају терористичким организацијама или организују герилске ћелије а неретко и мање групе делимично обучених војника. Пореди теорију Давида Галуле који за успешну побуну непходним сматра четири предуслова од којих је један свакако слабост у снагама COIN (Galula, 1961, р. 31). Када говорим о рату у Авганистану, није могуће јасно повући линију припадности или носиоце тероризма између побуњеника, герилаца или лица која су означена као терористи. Побуњеници су историјски користили

¹ Клаузевиц посебно наглашава да је циљ рата присилити непријатеља да прихвати нечију вољу, односно поклати се сопственом политичком програму.

мешавину две силе – убеђивања и присиле (негативан облик убеђивања), истовремено поткопавајући владино биће до тачке у којој се он раствара или лако уништава. Софистициранији (и обично успешнији) побуњенички покрети готово увек користе пажљиво избалансирану мешавину погодности и претње за постизање победе. За почетак свеобухватном анализом противпобуњеничких операција – COIN (Joint Chiefs of Staff, 2018) и учинковитост, важно је прецизно дефинисати шта је побуна и какав је ефекат требало да постигне.

Побуна је облик политичког насиља који настоји да збаци успостављени политички поредак и успостави сопствени облик управљања (Vučković & Beriša, 2019, pp. 38–50). Побуњенички покрети рутински користе и „отворене“ истурене групе и коалиције али и тајне групе у политичкој ратној кампањи коју су Сандинисти² назвали моћ двају лица. Такав приступ не може бити поражен војном снагом, већ само компетентним контраобавештајним радом у комбинацији са ефективним режимским програмима политичког ратовања. Критично схватање је да терористичке и побуњеничка групе морају бити оне групације који нису признате као легитимне војне формације. Побуњеничке и терористичке активности су обично фрагментирани групе, делимично организоване, релативно лагано наоружане, живе међу локалним становништвом и територије на којој делују. Да би се победио терористички начин деловања, неопходно је изоловати терористе од локалног становништва, лишавајући их физичке подршке, у виду извора снабдевања и склоништа и употребу пропаганде. Авганистански рат у погледу војног сукобљавања препознао је неколико организација као носиоца тероризма и побуњеништва. Глобално најпознатија терористичка организација Ал-Каида, своје припаднике и следбенике има у талибанском покрету, који је такође активни учесник сукоба. Не мање важна организација која у својој идеологији али и деловању има елементе тероризма свакако је Хакани мрежа. Сви набројани актери

² Сандинистички фронт националног ослобођења, формиран у Никарагви 1961. године.

војног супростављања на територији Авганистана, своје циљеве спроводе насилним деловањима са елементима тероризма.

Талибански покрет

Израз побуњеник, користи се за описивање недржавних актера који су укључени у отворени сукоб у Авганистану. Веровање у шеријатски закон, мотивисан патњом авганистанског народа, Мула Мохамад Омар (Mullah Mohammad Omar) је на територији Пакистана, са само 50 студената који су подржали његову кампању, основао групу која ће касније постати позната као талибани. У току неколико месеци, ова група је прерасла у организацију са 15000 следбеника – регрута. Упоредо са нарастањем покрета, стигла је и финансијска и војна подршка од стране Пакистана. Крајем 1996, народна подршка талибанима од етничке групе јужног паштунског Авганистана, као и помоћ конзервативних исламских елемената у иностранству, омогућили су овој фракцији да заузме главни град Кабул и стекне ефикасну контролу над земљом. Иако верујемо да је најбољи опис талибана „побуњеници умотани у проповед џихада“ ('свети рат'), потребно је фокусирати се на талибанске иновације и адаптивне способности, па се појам побуњеник може између осталог односити и на припаднике Ал Каиде и Хакани мреже. За разлику од традиционалних револуционара Побуњеници у Авганистану су јединствени по посвећености исламистичко-џихадијској идеологији. Талибани спроводе побуне у Авганистану широм земље у складу са следећим циљевима: повлачење страних снага из Авганистана и успостављање владе са исламским принципима и међународним политичким препознавањем. Наведени циљеви у многومه обезбеђују услове за главни циљ талибана а то је ојачавање преговарачке позиције у евентуалним преговорима са САД. Талибани су после дуго времена, претрпљених великих губитака, схватили да слабија сила може да нападне јачу силу, али напад мора да се изврши ван свих правила. Велике силе држе у својим рукама читаву међународну трговину, правну власт и војну силу. Нема никакве сврхе нападати отворено

супериорног противника, јер је он рањивији ако се нападне ван свих норми и стандарда.

Да би се применила стратегија ван устаљеног шаблона, структура талибанског покрета је захтевала да њени елементи буду веома мало видљиви што је подсећало на герилски начин организовања и ратовања. У сржи талибанског покрета је хоризонтална мрежа, заснована на заједничком верском школовању и подељеном војном искуству, које обдарује групу с моћном, уједињујућом идеологијом широм света (Farell, 2018, р. 63). Вођени таквим верским убеђењима, стеченим војним искуством кроз непрекидне ратове, талибански покрет је умешан у насилне сукобе од свог оснивања. На територију Авганистана овај покрет прошао је кроз неколико фаза, од настајања до националне побуне и покушаја остваривања утицаја ван својих традиционалних база на југу и истоку земље (Semple, 2015, р. 7). Препознали су да мале групе и ћелије врше ефикаснију контролу од великих, јер учесталост састанака и дужина контакта утичу на развој међусобних веза. У случају Авганистана, снажне организационе везе засноване на проширеним породичним, племенским и сеоским односима, показале су се као јак кохезиони фактор. Постоје многи разлози због којих се Паштуни придружују побуњеничким и терористичким покретима, а пре свега су: љубав према моћи, притисак пријатеља, ишчекивање будућих награда, мржња, идеологија и патриотизам. Посебну пажњу у духовном вођству, кадровском организовању, начину одговора према противнику, талибани црпе из Квета шуре која је на неки начин влада у егзилу. Квета шура представља аналитички концепт, а не географске концепт (United Nations Security Council, 2016). Поред изразито радикалног става који се односи на оружану борбу против непријатеља, део талибана припадника Квета шуре залаже се за политичко ангажовање. Тумачење таквог става оправдавају катастрофалном војном ситуацијом у појединим провинцијама на југу Авганистана. Финансијска и војна моћ управо долази са југа Авганистана, примарно из провинција Хелманд и Кандахар. Са отпочињањем војних операција САД и Северне алијансе,

талибани су збачени са власти у Авганистану, реорганизација покрета и прибегавање новом начину ратовања била је све извеснија. Организовање побуна на читавој територији Авганистана према коалиционим снагама, значило је прибегавање новом – старом начину ратовања, који се може окарактеристи као хибридно ратовање. Мудри и искусни талибански командири и командант који су имали искуства из рата са Совјетском армијом, схватили су да супростављање супериорнијем непријатељу није могуће у отвореном или фронталном сукобу. Поражени, повукли су се у погранично подручје са Пакистаном где су пратили развој ситуације и стање на терену.

Схватајући стратегију непријатеља у овом случају војске САД и савезника, талибани су мирно сачекали фазу стабилизације, припремили снаге и средства за нови – стари начин напада на непријатеља. Почетком лета и током јесени 2003., напади талибана постали су све учесталији а мете су авганистанки цивили, припадници АНСФ-а, представници иностраних и невладиних организација. Да би напади били што ефикаснији и изазвали што више жртава, на страни коалиционих снага али и цивила, који на било који начин подржавају званичну владу у Кабулу, лежи у идеји контроле борбеног простора односно кориштењу детаљних локалних информације у формулацији својих планова и стратегија. Пратећи идеју експлоатације информација у локалном окружењу, формирају паралелну власт у провинцијама и дистрихтима познатија као „влада у сенци“. Први знакови владе у сенци појавили су се 2003, да би у наредних десетак година талибани имали „паралелне“ гувернере у 33 провинције и 180 дистрихта. Свакако да је овакав приступ неоружане али и оружане борбе захтевао одређену хијерархију. Талибанска „влада у сенци“ је строго хијерархиски установљена од врховног вође преко војног и провинцијског повереништва до „начелника“ дистрихта (Johnson & DuPee, 2012, p. 85).

У годинама сукоба са владиним снагама и НАТО коалицијом, талибански покрет је имао тренд повећања следбеника, што је супротно очекивањима

планера Западне алијансе. Свакако да је тачан број припадника овог покрета скоро па немогуће прецизно проценити али према доступним подацима њихово број се креће око 60.000 припадника (Courtney, 2018). Разне групације чине талибански покрет а то су група Квета шура, Хакани мрежа, Тора – Бора фронт, Hizb-i-Islami Khalis, итд. Припадници наведених групација припадају етничкој групацији паштуна у скоро сто процентном односу. Кроз године ратовања талибански борци су се прилагодили стању на терену, приморавајући противника да се прилагоди њиховом начину размишљања и поимању рата. Заокрет у приступу решавања проблема на терену, талибани виде у преговорима са свима – и са представницима владе у Кабулу и са представницима коалиционих снага и њихових вођа. Пакистан као верни савезник талибанског покрета а посебно њена обавештајна служба ISI, поред перманентног наоружавања талибанских бораца, заговарао је и преговоре са представницима власти у Кабулу. Циљ преговора за резултат треба имати улазак талибана у власт а самим тим би постали легални политички фактор.

Хакани мрежа

Мрежа представља вид – начин организовања независних ентитета у једну већу целину, на начин да се једна мрежа састоји од више елемената, који су у мањој или већој мери међусобно зависни, а епитет „организован“ одликује једна мисија – идеја водиља, где сви елементи више или мање учествују у поступном остваривању једног циља, који је видљив кључним лидерима. Напад на мрежу представља синхронизовану акцију једног или више ентитета усмерену против мреже у циљу прикупљања информација, изградњу обавештајне мреже унутар циљане мреже, изградњу поверења са мрежом у циљу елиминације кључних лидера, идејних твораца, као и културолошко сагледавање аспеката идеје водиље мреже, којој је крајњи исход придобијање ума и срца циљане социјалне скупине, племена, народа или групе (Joint Improvised Explosive Device Defeat Organization, 2011). Ово

је релативно нови приступ борбе против мреже и мрежних капацитета, обзиром да је динамика вођења рата, масовност комуникација, мноштво кључних интересних заједница уноси немерљиво много варијабли у начин вођења и имплементацију мера, радњи и поступака за умањење ризика од претњи које могу бити проузроковане деловањем мреже. Време за квалитетну реакцију се немерљиво смањује и не оставља много простора за адекватан одговор, што доводи до закључка да ваљана информација, у овом сегменту процене ризика и управљања ризиком приликом борбе против мреже нема цену. Свака активност чији је циљ борба против мреже и мрежних капацитета непријатеља, мора бити свесна својих могућности, могућности непријатеља, мора бити свесна утицаја евентуалног успешно изведеног напада на мрежу, и успешно изведеног напада мреже на пријатељске снаге, њихова далекосежност и последице које могу проузроковати у ширем геополитичком контексту.

Мрежа Хакани и њене подружнице воде ратове у побуњеничком стилу у Авганистану од седамдесетих година прошлог века, када се први пут спомиње име ове побуњеничке а касније и терористичке организације. Утемељивач и вођа мреже Џалалудин Хакани је своју борбу започео у рату против Совјетског Савеза, који је војно интервенисао у Авганистану.³ Припадници мреже су експерти за асиметрично ратовање и борбу као мале терористичке групе. Они не покушавају поново измислити герилско ратовање или користити нове технике и технологије када је реч о ратовању и извођењу терористичких напада. Бомбаршки напади на болнице, школе, као и заседе и напади на полицијске снаге уобичајене су тактике мреже Хакани. Ова мрежа такође врши нападе близу границе са Пакистаном, а по извршењу терористичких напада њени припадници се повлаче у подручје Вазиристан у Пакистану, тачније у племенско подручје под федералном управом познатим као FATA⁴, јер тамо имају подршку међу локалним

³ Soviet–Afghan War 1979–1989.

⁴ Federally Administered Tribal Areas.

становништвом. FATA је током осамдесетих година прошлог века за џихад ратнике постала пролаз за улазак у Авганистан (Hussain, 2008, p. 23). Реч је о полуаутономној авганистанској побуњеничкој групи и терористичкој организација (https://www.dni.gov/nctc/groups/haqqani_network.html) која се сматра најспособнијом милитантном организацијом у Авганистану. Током 2011, амерички обавештајни и војни званичници означили су мрежу Хакани најсмртоноснијом побуњеничком групом у Авганистану, која је одговорна за смрт стотине америчких и коалиционих војника. Транснационална способност мреже Хакани, која се испољава у деловању истовремено из Авганистана и Пакистана, отежава америчким и НАТО снагама да пронађу, разбију или је у потпуности поразе.

Коалиционе снаге немају исти утицај у Пакистану као у Авганистану и зато се искључиво ослањају на свог савезника Пакистан, који се бави мрежом Хакани унутар пакистанске територије. Мрежу Хакани помажу три широке групе на три нивоа: локални, регионални и глобални. Локално, мрежу Хакани подржавају авганистански талибани, племенске вође и пакистански талибани. У регионалном окружењу, групи помажу Пакистанска војска и Пакистан обавештајна служба (ISI)⁵. Подршку ISI учинила је Хакани мрежу страшном претњом, отпорном на стране нападе и продоре. За разлику од Ал-Каиде, Хакани мрежу отворено подржава Пакистан, посебно његова војска. Изјаве високих пакистанских званичника, као и акције које предузима пакистанска влада, показују да је мрежа Хакани и даље стратешко средство у њиховим рукама. Глобално, мрежу Хакани подржава Ал-Каида, Исламска џихадска унија, Лашкар-е-Таиба и други симпатизери са Блиског истока. Колективно, све ове подршке које пружају мрежи Хакани, чине је моћном и снажном претњом по мир и стабилност како у Авганистану тако и шире. Њихова идеја и стратегија ратовања је да нема потребе да се мења оно што се деценијама показало успешно, против уочених спољних претњи

⁵ Inter-Services Intelligence – ISI, Обавештајна служба Пакистана.

исламском фундаменталистичком начину живота у Авганистану. Хакани мрежа се успешно дефинисала као много више од побуњеничке групе. Тамо где је Хакани мрежа врло иновативна, јесте њихова стратегија да прикупе новац и подршку становништва на територији у којој изводе своје операције.

Као и већина групација које покушавају постати важан и незаобилазан фактор за решавање и завршетак сукоба на територији Авганистана, вође мреже су под јаким утицајем суседног Пакистана, успоставиле и одржавају званичне везе. По отпочињању савезничке интервенције 2001, Џалалудин Хакани је позван на разговоре у Исламабад због могућности формирања пост талибанске владе у Авганистану.⁶

Ал-Каида

Историјски гледано, вероватно најпознатија терористичка организација у историји човечанства. Медијски простор који је заузимала ова исламска терористичка организација, вероватно је увећала њен значај у глобалном окружењу. Оснивач и дугогодишњи лидер, саудијски терориста Осам Бин Ладен, некада сарадник обавештајних структура САД са почетка 21. века, постао је најтраженија личност управо од тих истих структура са Запада. Успостављање ове терористичке организације током 1988, био је директан одговор са циљем консолидације мреже током авганистанско-совјетског рата. Почетни циљеви организације били су подржавање исламских револуција у целом муслиманском свету и одбијање стране интервенције на Блиском истоку. Пре дешавања на територији Сједињених Америчких Држава, 21. септембра 2001, не може се рећи да је Ал-Каида сматрана терористичком организацијом. Са проглашењем рата против тероризма,

⁶ Од стране најважнијих војних руководилаца пакистанске војске, Хакани је означен као стратегијско средство за преговоре са Талибанима и могућност мирног решења у појединим деловима Авганистана. Циљ деловања Хакани мреже је потискивање и протеривање војске САД и коалиционих снага али и замена авганистанске владе Исламском државом која делује у складу са строгим салафијским муслиманским тумачењем шеријата у оперативном подручју авганистанских талибана.

ова терористичка организација, стављена је на прво место као претња глобалној безбедности. Организација, финансирање и припадност, најбоље показују да се ради о глобалној међународној терористичкој организацији.

Међусобним активностима, припадници ове терористичке организације, раде на њеном јачању али и на проширењу територије утицаја у односу на друге терористичке организације. Свакако да уколико се узму у обзир наведени елементи, Ал-Каида представља претњу по интересе глобалних сила. Да се ради о веома софистицираној терористичкој организацији, говоре подаци да су високопозиционирани чланови организације, упућени у велики број земаља широм света како би водили политику географског ширења. Формирање огранака организације широм света, био је и остао главни циљ и задатак ове терористичке организације. Због своје заштите и регрутовања што већег броја бораца, безбедног вођења ширења мреже, главно упориште је нашла у Авганистану и Пакистану. Децентрализована мрежа, створена је још у Картуму у временском периоду од 1991. до 1996. Да би прикривене операције и извођење терористичких активности, као озбиљан ресурс дао што боље резултате, замишљена је и организована регионална децентрализована структура. Ал-Каида представља природни изданак организације „Муслиманско братство“, претварајући њену реторику у конкретне акције.⁷

Таква способност лидера терористичке организације даје јој невиђен домет и снагу посебно у способности регрутовања нових припадника. Оно се ради по принципу породичне, етничке као и националне припадности и оданости. Деловање Ал-Каиде из времена совјетске интервенције се променило у великој мери, тако да припадници организације или мреже нису војници

⁷ Муслиманско братство упорно је говорило о мучеништву муслиманског света, што је Ал-Каида искористила као платформу и спроводила у дело своје терористичке активности. Као највеће управљачко оружје ове терористичке организације, свакако је способност или могућност да се њен лидер обраћа муслиманима широм света.

који само носе наоружање и делују као војна формација. Са експанзијом и доступности нових технологија, припадници терористичке мреже користе софистицирану технологију како би водили хибридно ратовање, како на територији Авганистана тако и у глобалном окружењу. Организационо, мрежа је адаптивна, организована по систему изолованих чворова до септембра 2001, да би после функционисала без главних тачака или чворишта и без познате структуре (Nadarajah, 2010). Адаптивност и децентрализација мреже су видљиви у физичком али и у виртуелном окружењу. Схватањем и легитимизовањем виртуелног бојног поља, Ал-Каида је успела направити нови талас терориста, који својим деловањем успевају радикализовати симпатизере али и појединце. Легитимизација и употреба медија као оружја, од кључног је значаја за ову терористичку организацију. Прихватајући немогућност физичког ратовања против непријатеља, верски делови Ал-Каиде су одобрили и подстрекивали отпор односно ратовање у сајбер и медијском простору. А у моментима када се ова терористичка организација налазила под јаким притиском коалиционих снага, са повлачењем у источни део Авганистана, прихватана је стратегија сваког облика супростављања непријатељу. Доступност медијима и глобалне мреже, учинили су преношење идеја и наредби следбеницима тим поузданим и брзим начином комуникације. Овакав начин ратовања отворио је врата новом таласу регрутовања, који својим учењима радикалног ислама, уздижући борбу против неверника, на веома лак начин инспиришу нове терористе на радикално размишљање и деловање.

ЦИЉЕВИ И ОРГАНИЗАЦИЈА

Већ две деценије, авганистански терористички али и побуњенички покрети улажу труд и ресурсе у прављење и пројектовање случаја „жртве“, чија је борба праведна и захтева употребу насиља. Побуњеничка реторика, идеологија и политичке идеје које она изражава били су кључни у омогућавању терористима и побуњеничким покрета да одржи висок ниво насиља упркос

великим променама у политичком контексту током свих година интервенције Западне алијансе. Реторика има утицаја на нивоу појединаца, институција и друштва. Случај талибана показује, да се за учињено насиље, пружала мотивација и уверавање осталим авганистанским регрутима да се придруже покрет или остале терористичке организације, дајући им морално покриће за насилне акције које почине. Случај насиља био је у сржи колективног разлога талибанског постојања. Терористичке активности, побуњеничко деловање само су један од начина даљег супростављања коалиционим снагама и снагам безбедности у Авганистану. Поред класичног војног деловања које се види као асиметрично деловање, терористичке организације и мреже у Авганистану, своје деловање пребацују и на сајбер и медијски простор. Јака повезаност са обавештајним структурама регионалних сила, омогућује припадницима терористичких организација приступ новим знањима и технологијама. Сви облици супростављања имају за циљ протеривање коалиционих снага али и свргавање владе у Кабулу. Можда је из угла побуњеника и терориста примарни циљ свргавање демократски изабране власти у Авганистану, јер са одласком коалиционих снага, свесни своје снаге, имају аспирације поновног повратака на власт где су били до децембра 2001.

Идеологија и националистички сепаратизам

Идеологије се могу посматрати као кћери идеја, сложеније, одлучније и далеко смртоносније. Национализам је најранији облик милитантне идеологије на савременом Западу, а следе га марксизам и фашизам. У арапском и муслиманском свету, верски фундаментализам преузео је водећу улогу у деветнаестом веку, а потом екстремни национализам, који се током двадесетог века мењао са социјализмом и исламизмом. Слично томе, источноазијске и афричке културе кретале су се међу национализмом, религијским екстремизмом и комунизмом. У Латинској Америци, клатно се љуљало између леве и десне идеологије. Грађански и етнички ратови

такође су се проширили на местима као што су Либан, Ирска, Судан, Филипини или Нигерија. Побуне и револуције ницале су као гљиве после кише на Куби у Боливији, Алжиру, Мађарској, Ирану и шире. У свим тим сукобима, са вођама од Бизмарка до Троцког и од Хитлера до Мао Цетунга, присутне су биле идеологије: националистичке, социјалистичке, комунистичке, популистичке, анархистичке или ултрарелигиозне. Све те вође су тежиле успостављању култа личности и доминације, позивајући се на божански, материјалистички, филозофски или историјски идеал (Marković, 2019, p. 6). Међутим, није непознаница да идеологије могу започети као израз вечних жеља, попут пожуде за територијом и доминацијом, али како се историја развија, идеологије постају као жеља сама по себи, аутономна жеља да се идеја оствари без обзира на њену небитност. Побуњеничка доктрина или терористичке активности фокусирана је на унутрашње напоре а посебно се то односи на одржавање кохезивности унутар самих покрета. Тероризам у Авганистану и деловање широм централне Азије и Блиског истока, радикализација припадника племенских заједница, почели су од убистава египатског председника Анвар Ел Садата (Riedel, 2010, p. 30).

Мировна решења и договори између муслиманског света и осталих, из угла радикалног ислама није дозвољена. Проповедање „светог рата“ у борби за права муслимана на територију Авганистана, дубоко је раширен и присутан у верској али и друштвеној заједници. Радикализација исламског света на подручју Блиског истока и делова централне Азије, долази са интервенцијом САД у Ираку 1990. Неопажено је прошла поларизација авганистанских племенских присталица за и против ирачког председника, на територији Авганистана. Потреси који су се дешавали у исламском свету, омогућили су Хакани мрежи да игра главну улогу у ширењу џихада. Четвероугао односа између Хакани мреже, Ал Каиде, талибана и Пакистана даје одговор на деловање према коалиционим и осталим снагама безбедности на територији Авганистана али и Пакистана.

Политичке промене у модерном добу

Без обзира колико Авганистан и његов народ услед дугогодишњих ратних дешавања није пратио регион, гледано у демократском или још боље речено у технолошком развоју, промене их нису заобиле. Враћањем у блиску прошлост, промене се могу посматрати кроз успон и пад талибанског покрета. Очигледно да је талибански покрет кроз дуги низ година оставио дубоко урезан ожиљак у развој самог Авганистана. Са успостављањем комунистичке власти током совјетске војне интервенције, развио се домаћи опозициони фронт који су предводили муджахедини. Након повлачења совјетских трупа, авганистанско друштво је остало подељено на две фракције. Владу у Кабулу представљао је Наджибулах, док су са друге стране били муџахедини подељени у неколико сукобљених група. Племенска припадност као јак фактор убеђивања и одлучивања, дала је за право многим племенским вођама да се престављају како управо они престављају народ Авганистана. Стварност је била сасвим другачија, која је довела да огромног разарања земље и расељавања милиона авганистанаца. Хаотично социјално, економско и политичко стање, омогућило је долазак талибана на власт. Њихово учвршћивање на власти директно је повезано са регионалним развојем, како је то видео Запад почетком деведесетих година прошлог века. Приступ нафтним и налазиштима гаса у бившим совјетским републикама, одређивале су политичке промене Авганистана. Пакистан за чију привреду је пресудан земни гас, одредио је своју политику према Авганистану. Са падом талибанског режима, на сцену ступају демократски изабрани лидери као што је Хамид Карзаи, припадник паштунске етничке групе. У циљу успостављања безбеднијег окружења и стабилније државе, он је објавио амнестију за све припаднике различитих покрета, који предају оружје и изразе лојалност демократски изабраној власти. Покушаји позивања владе у Кабулу на помирење са побуњеничким покретима, пре свега са талибанима, није уродио плодом. Покушаји сврставања терориста и побуњеника на „умерене“ и „екстреме“ да би се дошло до што стабилнијег стања у земљи

није дао резултате. Свакако да таква ригидна подела није имала подршку нити племенских вођа а још мање авганистанског народа, који јавно или тајно подржавају неки од облика отпора.

Тренутно талибански покрет, прихватио је могућност приласку и решавању проблема на различит начин у односу на војно супростављање. Таква способност адаптивног понашања талибанског покрета, широка подршка на територији Авганистана, представља кључну предност у објављивању и реализацији својих циљева. Од чврсте, скоро па војне организације, успели су развити способност политички прихватљивог саговорника. Свакако да је њихова прихватљивост проистекла из војних способности, односно војни елемент покрета постигао је резултате који су обезбедили услове за разговоре са супротном страном у сукобу. Политичке промене у побуњеничким и терористичким редовима нису ништа друго до поимање рата по Клаузевицу: „Рат је, дакле, акт силе, да противника присилимо на потчињавање нашој вољи“ (fon Klauzevic, 1951, p. 41).

НАЧИН ДЕЛОВАЊА

Структура терористичког, побуњеничког или револуционарног покрета увелико личи на санту леда. Има релативно мале видљиве елементе који су организовани за извођење отворених оружаних операција и много веће тајне прикривене снаге или другачије речено подземље. Подземље врши виталне активности инфилтрације и политичке субверзије, успоставља и управља властима у сенци, и делује као организација за подршку герилцима. Побуњенички или револуционарни покрет дефинисан је као субверзивни, незаконит покушај слабљења, модификације или замене постојећег ауторитета власти кроз дуготрајну употребу или претњу употребом силе од стране организоване групе староседелаца изван успостављене управљачке структуре (Headquarters, Department of the Army, 1966). Стратегија терориста на простору Авганистана, мотивисана је локалним забринутостима и мање видљивом, али чврстом идеолошком посвећеношћу, филозофији експанзивног

и глобалног џихада. Структура терористичких и побуњеничких организација на територији Авганистана, свакако имају елементе организованости. Када су у питању велике терористичке организације као Ал-Каида или Хакани мрежа, свакако да их можемо посматрати кроз организационе елементе за директно деловање тачније за операције, дипломатске активности, док поседују и функције подршке. Способност деловања мреже огледа се у способности да делује у локалном, регионалном окружењу и на глобалном нивоу. Пружање способности за деловање другим терористичким групацијама, ојачава важност главне терористичке организације или мреже, која је управо и обезбедила деловање и подршку. Најочигледнији пример таквог деловања је подршка Хакани мреже, пакистанским талибанима и терористичкој мрежи познатој као *Tehrik-e-Taliban*. Виша хијарархијска структура у терористичким мрежама заснована је на родбинској повезаности. Већина терористичких, побуњеничких и герилских операција које се изводе у Авганистану али и у деловима Пакистана, засноване су на племенским и суб-племенским линијама односно односима. Племенска повезаност, омогућује дубоко поверење у планирању и реализацији терористичких активности. Преливање тероризма односно бораца у граничном делу са Пакистаном, јако је контролисана племенским односима. Са доласком припадника терористичке мреже на подручје деловања, јасно је одређено под чију племенску припадност и контролу подлежу. Деловања у сукобу са Совјетима, затим са колаиционим снагама, повезаност терористичких елемената дубоко је интегрисана и међузависна. Начин деловања који примењују терористичке, побуњеничке али и герилске групе нису се мењале у последња два авганистанска рата. Приметна је само масовност, односно проценат приступања терористичким мрежама, као и радикализација борбе против иностраног фактора и авагнистанских снага безбедности. Може се закључити, да примењивост стратегија борбе против војнички и технички супериорног непријатеља са мањом адаптивношћу у случају Авганистана поново даје резултат. Појединци уз подршку малих јединица на терену, вођени племенским политикама, уз

заштиту и финансијску подршку великих терористичких мрежа, успели су принудити непријатеља на другачије размишљање и виђење рата.

Структура носиоца тероризма и побуњеништва

Званичну структуру лидерства терористичког и побуњеничког покрета на територији Авганистана чине заменик вође, други извршни официри, савет руководства или шура и дванаест специјалних комисија. Специјалне комисије укључују војну комисију, политичку комисију, економску комисију, комисију за образовање, послове заробљеника, мученике и инвалиде, као и Савет улеме. Најважнија од наведених комисија, војна, има огранак у Пакистану тачније у Пешавару, која се бави управљањем послова источном провинцијом. Свакако да се не може ставити знак једнакости у погледу структуре различитих терористичких организација на простору Авганистана. Када је реч о Ал-Каиди приметно је да структура после терористичког напада на САД није позната. Са друге стране, Хакани мрежа је сигурно најозбиљнија терористичка и побуњеничка организација у Авганистану али и много шире. Централизованост ове мреже у стратешким питањима издваја је од свих других организација које су третиране као терористичке. Брзо се види апсолутна разлика у организованости две мреже истог циља, једна која делује децентрализовано као што је Ал-Каида и друга која централизовано влада стратегијским питањима, Хакани мрежа (Beriša & Rakić, 2016).

Велики број терористичких напада који су изведени против коалиционих снага или цивилних циљева било је садејство између различитих мрежа и покрета (Beriša & Rakić, 2016). Озбиљне терористичке али побуњеничке нападе изведене су у садејству Хакани мреже и Tehrik-e-Taliban покрета. Оваква сарадња и садејство јесу продукут високог узајамног поверења и поштовања као и сагласност за деловање на стратегијски битне циљеве. Незаобилазан носиоц терористичких активности али и побуњеничких операција против коалиционих снага и снага безбедности Авганистана

јесу и талибани Квета шуре (*Quetta Shura Taliban, QST*). Пројектовање у југоисточном делу Авганистана је од виталног значаја за све ирегуларне формације. Постојање разлика у размишљању и начинима деловања по питању супростављања непријатељу, племенских вођа у планинским и низијским деловима провинција Кандахар и Пактија од кључног је значаја за терористичке мреже. Племенске везе у наведеним провинцијама свакако да су најизраженији у Хакани мрежи, која има апсолутно највећи утицај на дешавања и деловања која имају елементе тероризма. Потребно је посматрати и остале учеснике као носиоце терористичких активности, што сигурно није лако тј. није лако оценити којој структури припадају. За то постоји једноставан разлог, који лежи у чињеници да авганистански борци, арапски добровољци или пакистанци упитне прошлости, могу набавити оружје, храну и припремити се за напад (Botobekov, 2019). Управо таква способност припадника терористичких покрета и побуњеничких групације, престављају непрестан проблем у дефинисању структуре, носиоца или припадности организацији, групацији па чак и држави из које се регрутују.

Асиметрични приступ и деловање

Асиметрични сукоб са почетка ратног дешавања у Авганистану, може се посматрати тако што је 70% територије било у рукама талибана, док је веома мали део на северу контролисала Северна алијанса. Достигнуте линије односно контролисање територије завршено је до 1998, када стање на терену највише личи на западни фронт у Првом светском рату. Ни једна од страна није била довољно снажна за пробијање линије и nanoшење противнику губитака у људству или штете на територији. Тако замрзнуто стање, остало је све до интервенције коалиционих снага у октобру 2001. Авганистански борци који су се ставили на страну терористичких група и побуњеника, нису били војнички обучени. Велики број припадника био је само верски надахнут, без војне обучености и способности за озбиљано супростављање коалиционим снагама. Поред тога, наоружани претежно

лаким пешадисјким наоружањем, супроставили су се најмодернијем ваздухопловству данашњице. Збачена са власти, привремено и делимично онеспособљена мрежа терориста и побуњеника, схвата да пружање отпора супериорном таквом противнику може дати резултате само употребом нелинеарних и асиметричних форми ратовања. Спречавање побуна великих размера била је на врху приоритета планера кампање и похода на Авганистан. Радикална религија и њено кориштење на терену у многе су омогућавали подршку локалне заједнице, припадницима терористичкиг група а пре свега борцима Ал-Каиде. Асиметрија је више него очигледна у случају авганистанског сукоба. Терористи и побуњеници препознају важност локалне политике односно важност локалног утицаја на становништво. Са способношћу утицања на локално становништво, терористичко деловање има способност контролисања територије. Да би се супроставили деловању коалиционих снага али и представницима власти у Кабулу, побуњеничке и терористичке структуре, развиле су комплетан систем такозване владе у сенци. Слабљење и порозност носилаца безбедносних послова доводи до јачања утицаја терористичких организација и групација.

Као недржавни елемент, терористи су манифестовали флексибилност и динамичност у планирању и остваривању својих циљева. Разумевајући стратегију коалиционих снага, који су их поразили са малим тимовима специјалних снага, наводећи ваздухоплове коалиционих снага, терористи су прибегли асиметрији. Кроз употребу и деловање импровизованих експлозивних средстава а још радикалније са употребом бораца самоубица, приморали су противника на размишљање о промени начина деловања на терену (видети Zirojević & Marković, 2019). После Ирака, Авганистан је подручје на којем је употребљено вероватно највише импровизованих експлозивних направа, са којим је јасно послана порука коалиционим снагама да постоје начини борбе у асиметричном окружењу. Губитак великог броја бораца у директним нападима на базе и снаге коалиције, приморале су талибане на заокрет у тактикама и изналажењу другачијег

начина наношења што већих губитака непријатељу. Усвајање технике постављања импровизованих експлозивних направа током 2008., имало је за циљ приморавање снага коалиције да се повуку са локација – положаја које су посели. Као класичан пример приморавања противника вољи нападача, десио се 2008. у зони града Сангин, провинција Хелманд, када су побуњеници ојачани са елементима терористичкиг групација све чешће постављали импровизоване експлозивне направе, наносили озбиљне губитке коалиционим снагама у зони операција, да је на крају одлучено да се база у потпуности затвори и напусти. Схаватање авганистанске војне културе од изузетног је значаја када је у питању асиметрично ратовање. Познато је да велики број побуњеника али и припадника терористичких група, нема осећај војничке части. Спремни су у датом моменту променити припадност, односно савезе и стране. Управо оданости савезу, прибегавање коалиционој страни, можда је отворила пукотине за разорно деловање унутар и онако крхко одрживог система безбедности. Са друге стране, управо у редовима терористичких групација али и побуњеника, појавиле су се пукотине које су коалиционе снаге свесрдно користиле. Дуго времена терористичка мрежа није успела да заустави експлоатацију коалиционог асиметричног деловања, која се односила на поделе унутар саме структуре, тј. мреже .

Правци даљег ангажовања

Сукуби на просторима централне Азије у основи су непредвидиви, од самих учесника до временског оквира трајања. Сукоби између Индије и Пакистана, Ирана и Ирака, сви сукоби кроз историју у Авганистану за резултат су имали привремено заустављање сукоба али не и трајно решење. Авганистан као најкомплекснији узорак ратног сукоба нуди два решења у наредном периоду. Прво, наставак војног сукобљавања као најреалнију опција, док друго решење свакако јесте постизање мировног споразума. Авганистанско друштво у целини је изложено јаком утицају етничких

група и племенских лидера док утицај Пакистана на сукобе никада није довођен у питање. Стварна жеља за постизањем решења лежи у чињеници да терористичке и побуњеничке групе желе потпуно враћање талибанског режима са свим елементима њихове владавине тоталног учења ислама. Један од приоритетних задатака талибанског покрета, као и других мрежа, које подржавају овај покрет, јесте протеривање иностраног фактор. Влада у Кабулу је означена као корумпирана и поданик запада, те као таква мора бити свргнута како би се вратила вера у вредности авганистанског националног бића.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА ДАЉЕ ВОЈНО СУПРОТСТАВЉАЊЕ

Наредни период као и протеклих деветнаест година сукоба у Авганистану, обилежиће стратегијско опредељење терориста и побуњеничких група за наставак војног супростављања. Сви напори регионалних и међународних актера инволвираних у сукобе на територији Авганистана усмерени на талибанске вође и оне који подржавају терористичке мреже, с циљем да се зауставе непријатељства, нису уродила плодом. Напротив, талибанске вође, подржане истакнутим члановима Хакани мреже, немају намеру прекинути са терористичким и побуњеничким нападима и поред јасно упућених позива на мировне преговоре са представницима авганистанске владе али и представницима америчке администрације. Проглашена операција „Победа“ на територији Авганистана од стране побуњеничких групација, указује да разне побуњеничке и терористичке мреже имају стратегију протеривања страних војних формација али и потпуну победу.

Напади на главне градове дистрихта и покушај њихове контроле је нова стратегија талибана у извођењу побуњеничких операција. Талибани и даље себе сматрају легитимном авганистанском владом, побуњеничка снага која се бори за увођење шеријатског закона и ревидирање устава. Њихов став да по повлађењу страних трупа авганистанске снаге безбедности неће бити у стању да их зауставе у њиховом походу, поновног враћања на

власт па самим тим и војне победе. Дугогодишње ратно искуство помешано са верским учењем, нови технолошки талас у виду интернета, друштвених мрежа, способности искориштавања медијског простора, дали су терористима нове могућности и алате за супростављање непријатељу. Од забране употребе телевизијских пријемника или репродукције музичких садржаја, терористичке и побуњеничке вође данас управљају иновативним и агилним друштвеним мрежама. Зона деловања се променила, физичкој димензији супростављања, додата је виртуелна али и сајбер димензија. Терористичке и побуњеничке групације доказале су да се могу прилагодити на увежене тактике, технике и процедуре са светских борбених поља. Такву способност очигледно примењују на сопственом терену, уз флексибилно размишљање о прихватању тактика од других терористичких групација широм света.

Наставак војног супростављања у наредном периоду биће пре свега изражено кроз способност употребе система противваздушне одбране, већи и смртоноснији број ИЕД напада, фокусирање на информационе операције. Да би се у потпуности супроставили непријатељу, терористичке групе и комплетне мреже, медијски ће експлоатисати смртоносне терористичке нападе стратегијског успеха али и са све већим учешћем бомбаша самоубица. Циклус брзог прилагођавања и организационих иновација од стране терориста има трајне ефекте на борбу у наредном периоду. Преговори између побуњеничких групација и представника америчке администрације на највишем нивоу који је почео крајем 2018, није дао жељене резултате. Нејасно политичко стање на територији Авганистана чини да и изгледи за одрживо политичко решење буду нејасни. Остављен је простор за наставак непријатељства и деловање побуњеничких групација како у Авганистану тако и ван његових граница.

ЗАКЉУЧАК

Историјски терет ратова на територији Авганистана, никада нису били олакшавајући фактор за успостављање трајног мира. Жеља глобалних сила

за апсолутном доминацијом над овим делом Азије, оптерећивали су све покушаје за дуготрајан мир, без обзира о којој историјској епохи се радило. Последњих педесет година од комунистичке до демократске власти, потпомогнуте коалиционим снагама нису дале резултате за успостављање дугорочног мира. Као што је познато, глобалне велесиле остављају отворено и хаотично питање овог дела света, како би у повољном тренутку отворили стара питања. Ни данас ништа није лакша и једноставнија ситуација, која треба да доведе до мира и просперитета земље. Очигледно је да ће као и сваки пут, паштунски начин живљења, талибански покрет, верска подршка, одлучивати о рату или миру у Авганистану. Године које су прошле, донеле су мале али битне промене у размишљању авганистанаца, који ратне опције не виде као једини пут.

Велика већина Авганистанаца, иако су кивни на владу у Кабулу, не желе повратак талибана на власт и управљање земљом. Промена у размишљању и схватању ситуације говори и жеља становника Авганистана на унапређење економског стања иако су разочарани економском реформом и подршком од стране западних партнера. Идеја водила која може да покрене ствари у позитивном правцу када је реч о трајном миру јесте управо економска ситуација, па отуда и размишљање да док су коалиционе снаге на територији Авганистана, постоји шанса за економски опоравак али и стабилизацију безбедносних прилика. Због таквог размишљања и стања у земљи, више је него неопходно убедити другу страну тј. талибане да прихвате такво решење ситуације у земљи. За талибане је влада у Кабулу „влада криминала“ коју не признају, што компликује стварање опште позитивне климе за успостављање трајног мира. Нетрпељивост између „позиције и опозиције“ говорећи језиком демократије, неопходно је превазићи политичким разумевањем захтева. Док је за талибане главно питање пуштање затворених талибанских припадника на слободу, за владу у Кабулу али и за коалиционе снаге је прекид побуњеничких операција, терористичких активности и насиља. Непходност укључивања

дипломатије као стратешког оружја преговарача, схваћен је у Кабулу али и у талибанским центрима одлучивања. Свакако да су талибани успели у својим намерама да приморају непријатеља на разговоре који у коначници могу имати повлачење као резултат. Мировни преговори из Дохе, поглед америчке политике на даљње разрешење сукоба у Авганистану, сугеришу на могуће повлачење коалиционих снага.

Повлачење коалиционих снага уз евентуално потписивање мировног споразума, отворио би ново поглавље у историји Авганистана. Потреба за мировним преговорима и узајамним поштовањем, између владе у Кабулу и талибанског покрета, представљаће кључ за успостављање примирја. Да ли се може говорити о успостављању дуготрајног примира, зависиће у многоме од свих фактора укључених у „Велику игру“. Иако третиран од стране Сједињених Америчких Држава као терористичка организација, талибански покрет је успео сести за преговарачки сто као равноправан преговарач, са циљем достизања мира по мери становника Авганистана.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Beriša, H. & Rakić, M. (2016). Ljudska bezbednost u Avganistanu. *Kultura polisa*, 13(29), 481–496.
- Botobekov, U. (2019, May 18). Central Asian Jihadi Groups Joined Taliban’s “Al-Fath Jihadi Operations” [Grupe džihadista iz centralne Azije pridružile su se talibanskim „Al-Fath džihadskim operacijama“]. *Modern Diplomacy*. <https://moderndiplomacy.eu/2019/05/18/central-asian-jihadi-groups-joined-talibans-al-fath-jihadi-operations/>
- Farrell, T. (2018). Unbeatable: Social resources, military adaptation, and the Afghan Taliban [Nenadmašno: Društveni resursi, vojna adaptacija i avganistanski talibani]. *Texas National Security Review*, 1(3), 58–75. <https://doi.org/10.15781/T22B8VW1N>
- fon Klauzevic, K. (1951). O ratu. Vuk Karadžić.
- Galula, D. (1964). *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice* [Protivpobunjeničko ratovanje: Teorija i praksa]. Frederick A. Praeger, Inc.
- Headquarters, Department of the Army. (1966, September). Human factors considerations of undergrounds in insurgencies [Razmatranje ljudskih faktora podzemlja u pobunama]. *Department of the Army Pamphlet No. 550-104*. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA592949.pdf>
- Home Office. (2021, November 26). *Proscribed terrorist groups or organisations* [Zabranjene terorističke grupe ili organizacije]. UK Government. <https://www.gov.uk/government/publications/proscribed-terror-groups-or-organisations--2>
- Hussain, R. G. (2008). *BADAL: A Culture of Revenge, The Impact of Collateral Damage on Taliban Insurgency* [BADAL: Kultura osvete, uticaj kolateralne štete na pobunu talibana]. [Master’s thesis, Naval Postgraduate School Monterey, CA]. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA479934.pdf>
- Johnson, T. H., & DuPee, M. C. (2012). *Analysing the new Taliban Code of Conduct*

(Layeha): An assessment of changing perspectives and strategies of the Afghan Taliban [Analiza novog talibanskog kodeksa ponašanja (Laieha): Procena promene perspektiva i strategija avganistanskih talibana]. *Central Asian Survey*, 31(1), 77–91.

<https://core.ac.uk/download/pdf/45464654.pdf>

Joint Chiefs of Staff. (2018, April 25). Counterinsurgency [Protivpobunjenišтво]. *Joint Publication* 3–24.

https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp3_24.pdf

Joint Improvised Explosive Device Defeat Organization [JIEDDO]. (2011, April). *Attack the network field guide – Afghanistan* [Vodič kroz napad na mrežno polje]. Version 1. <https://info.publicintelligence.net/JIEDDO-ATN-FieldGuide.pdf>

Marković, D. (2019). Totalitarianism as a religious phenomenon [Totalitarizam kao religijski fenomen]. *Nauka i društvo*, VI(2), 5–29.

<http://media1.naukaidrustvo.org/2020/04/broj-11-markovic.pdf>

Riedel, B. (2010). *The search for Al Qaeda, its leadership, ideology, and future* [Potraga za Al-Kaidom, njenim vođstvom, ideologijom i budućnošću]. The Brookings Institution.

Semple, M. (2014). *Rhetoric, Ideology and Organizational Structure of the Taliban Movement* [Retorika, ideologija i organizaciona struktura talibanskog pokreta]. United States Institute of Peace.

United Nations Security Council [UNSC], Collections (2015). Sixth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2160 (2014) concerning the Taliban and other associated individuals and entities constituting a threat to the peace, stability and security of Afghanistan [Šesti izveštaj Tima za analitičku podršku i praćenje sankcija podnet u skladu sa Rezolucijom 2160 (2014) u vezi sa talibanima i drugim povezanim pojedincima i entitetima koji predstavljaju pretnju miru, stabilnosti i bezbednosti Avganistana]. In *Letter dated 18 August 2015 from the Chair of the Security Council Committee established pursuant to resolution 1988 (2011) addressed to the President of the*

Security Council, S/2015/648. United Nations Digital Library.
<https://digitallibrary.un.org/record/801029?ln=en>

Vučković, V. & Beriša, H. (2019). Pouke iz Avganistana i moguća primena u Vojsci Srbije. *Vojno delo*, 71(7), 38–50.
<https://doi.org/10.5937/vojdelo1907038V>

Zirojević, M. T., & Marković, D. M. (2019). Verski fundiran samoubilački terorizam. *Bezbednost*, LXII(1), 103–120.
<https://doi.org/10.5937/bezbednost2001103Z>

Zirojević, M. T., & Marković, D. M. (2020). Borba protiv terorizma između ponosa i stida. U Z. Kuburić, A. Zotova, and Lj. Ćumura (Eds.), *Mesto stida i ponosa u religiji, filosofiji i umetnosti* (pp. 173–194). CEIR, Novi Sad & Porodični razgovori, Beograd.
<http://www.ceir.co.rs/upload/2020/Mesto%20Stida%20i%20Ponosa.pdf>

Hatidža A. BERIŠA**Jelena D. ŠULEIĆ**University of Defense, School of National Defense,
Belgrade, Serbia**THE ROOTS OF TERRORISM IN AFGHANISTAN****Abstract**

The problematic study of terrorism shows that terrorist organizations that target only civilians almost always do not achieve their ultimate goals. On the contrary, groups whose targets are soldiers or civilians have a higher chance of success. For the most part, terrorist organizations do not have a country as their target or a goal. When terrorist organizations shift their strategy from purely terrorist acts to confrontation against the targeted state, it is already assumed that terrorism is changing its form into a civil war. Characteristic example is that terrorist groups have as their goal a confrontation with the state and therefore an active participation in the civil war. The state's inability to confront terrorist and insurgent structures and exporters of terrorism at the global level certainly caused the response of the USA and its partners, which were supposed to bring stability to Afghanistan and the region. In the paper, the authors will discuss the roots of the emergence of terrorism in Afghanistan, the carriers, goals, and possibilities of the organization in the future.

Keywords: Afghanistan, roots, terrorism, insurgency, organization, USA